SUROVINOVÁ POLITIKA A JEJÍ PŘIPRAVOVANÁ AKTUALIZACE, POKRAČOVÁNÍ VÝBĚRU LOŽISEK STAVEBNÍCH SUROVIN (SK, SP) STRATEGICKÉHO VÝZNAMU

Mgr. Pavel Kavina, Ph.D., Česká geologická služba

Ing. Josef Godany, Česká geologická služba

S podporou Těžební unie

Evropská surovinová iniciativa a aktualizovaná Státní surovinová politika ČR kladou vyšší důraz na přednostní využívání domácích surovinových zdrojů v případech, kdy to je efektivní a hospodárné, diverzifikaci zdrojových teritorií dovážených nerostných surovin a také na pevnější sepětí územně plánovací dokumentace s ochranou, evidencí a postupným využíváním ložisek nerostných surovin. Z hlediska surovinové a energetické soběstačnosti a bezpečnosti je zásadní, aby ČR byla schopna produkovat suroviny zejména z vlastních (domácích) zdrojů. Zákon č. 215/2026 Sb., kterým se mění zákon č. 283/2021 Sb., stavební zákon, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony definuje v § **1b „Ochrana veřejných zájmů**“, citujeme: „*Stavební úřady posuzují a chrání veřejné zájmy podle tohoto zákona a další veřejné zájmy mimo jiné v oblasti* ***nerostů, hornické činnosti, těžby a výbušnin a surovinové bezpečnosti a soběstačnosti.“*** V přechodném ustanovení k územnímu plánování se uvádí, citujeme: „Při nejbližší změně územně plánovací dokumentace, jejíž pořizování bude zahájeno po dni nabytí účinnosti tohoto zákona, se do územně plánovací dokumentace vyznačí **jako plochy těžby stanovené dobývací prostory** podle horního zákona. V případě rozporu rozhodnutí o stanovení dobývacího prostoru s územně plánovací dokumentací se k části územně plánovací dokumentace, která je v rozporu s rozhodnutím o stanovení dobývacího prostoru, nepřihlíží.“ V § 26 novely stavebního zákona se uvádí, citujeme: „*Povrchové hranice stanoveného dobývacího prostoru se vyznačí v územně plánovací dokumentaci jako plochy těžby. V případě dobývacího prostoru pro hlubinnou těžbu nerostů může být plocha těžby po předchozí dohodě s Ministerstvem hospodářství vyznačena pouze v rozsahu nezbytném pro hospodárné vydobytí výhradního ložiska. Rozhodnutí o stanovení dobývacího prostoru je pro územně plánovací dokumentaci závazné. V případě rozporu rozhodnutí o stanovení dobývacího prostoru s územně plánovací dokumentací se k části územně plánovací dokumentace, která je v rozporu s rozhodnutím o stanovení dobývacího prostoru nepřihlíží*.“

Hospodaření s nerostnými surovinami zaujímá v ČR, obdobně jako ve většině zemí EU, dvě úrovně:

- **Surovinová politika ČR v oblasti nerostných surovin a jejich zdrojů**, schválená usnesením vlády č. 441 ze dne 14. června 2017 **(neboli státní surovinová politika)**, prováděná obecnými legislativními a ekonomickými nástroji na úrovni centrálních orgánů státní správy (MPO, MŽP, MMR…)
- **Regionální (krajská) surovinová politika/koncepce**, jejímž prováděcím nástrojem by mělo být územní plánování – na úrovni a v rozsahu kompetencí krajských samospráv podle zákona č. 129/2000 Sb., o krajích, ve znění pozdějších předpisů („zákon o krajích“).

Státní surovinová politika

V současnosti se chystá Aktualizace státní surovinové politiky (SURPOL). Klíčové je zajištění soběstačnosti a bezpečnosti surovin, zejména dostupnosti stavebních a dalších CRM kritických surovin na území ČR. Toto strategické téma je obsažené v Hospodářské strategii – Česko, země pro budoucnost 2.0. Otázka surovinové bezpečnosti je otázkou národní bezpečnosti. **Surovinová bezpečnost je míra schopnosti státu zajistit stabilní, cenově dostupný a dlouhodobý přístup k nerostným surovinám, zejména na území ČR! Z hlediska surovinové a energetické soběstačnosti a bezpečnosti je zásadní, aby ČR byla schopna produkovat suroviny zejména z vlastních (domácích) zdrojů.** Dalšími vybranými klíčovými body jsou:

a) Zabezpečení surovinové soběstačnosti a bezpečnosti v oblasti stavebních a dalších surovin, definování pojmu, ČR sice zaujímá velký počet ložisek stavebních surovin, nicméně kvůli extrémnímu tlaku na neotevírání nových lomů a pískoven, odporu obcí (NIMBY efekt) a environmentálním limitům, budeme brzy čelit kritickému nedostatku stavebního kamene a štěrkopísků. Z tohoto důvodu je zapotřebí posílit význam „zajištění surovinové bezpečnosti a udržitelné dostupnosti“.
b) Využití některých domácích ložisek kritických nerostů a vyšší využití druhotných zdrojů kritických surovin.
c) Zastaralé horní právo – v porovnání s neustálým zpřísňováním environmentální legislativy, neflexibilní Horní zákon – současná legislativa neodpovídá potřebám 21. století.
d) Prohlubující se závislost na dovozu – kumulující se problémy, které mají dlouhou setrvačnost.

e) Definice neurčitých právních pojmů – zejména náplně pojmů surovinová bezpečnost a soběstačnost, pro ukotvení do SURPOL.
f) NIMBY a BANANA efekt a odpor veřejnosti, rostoucí odpor místních samospráv a ekologických spolků k jakémukoliv obnovení nebo rozšíření těžby (stavební kámen, písek, nerudní suroviny, průzkumy CRM, lithium, k vybraným strategickým ložiskům NS apod).
g) Nedostatek stavebního kamene a stavebního písku: Hrozba kolapsu infrastruktury, extrémního zdražení stavebních prací do 10 let kvůli vyčerpání stávajících lomů a pískoven bez možnosti otevřít nové, a tudíž reálná hrozba nerealizace či neúnosného zdražení ambiciózních plánů v dopravě i energetice.
h) Dokončení průzkumu perspektivních lokalit, zdůraznění významu nepřemístitelnosti a nenahraditelnosti ložisek nerostných surovin, využití některých domácích ložisek kritických nerostů.
i) Posílení role energetických surovin (uran, plyn, ropa) s ohledem na postupný odklon od černého a hnědého uhlí, energetické bezpečnosti a přiměřené energetické soběstačnosti a propojení s cíli připravované aktualizace Státní surovinové politiky a Státní energetické koncepce.
j) Řešení perspektivních ložisek nevyhrazeného nerostu (tzv. nevýhradních ložisek) stavebních surovin, posílení významu nevýhradních ložisek na celkové bilanci stavebních surovin.
k) Posílení vývoje nových technologií úprav surovin apod.
l) Posílení váhy regionálních surovinových koncepcí s odkazem na Státní surovinovou politiku a jejich vztahem k územně plánovací dokumentaci (ÚPD), její ukotvení v SURPOL.
m) Řešení nedostatkových kapacit kvalifikovaných odborníků v oborech hornictví, dobývání, technologické zpracování surovin a dalších odvětvích průmyslu. Po útlumu uhelného a uranového hornictví v ČR dramaticky ubývá specialistů a technologií pro hlubinnou těžbu, která bude pro řadu kritických surovin (např. lithium) nezbytná.

Tabulka 1: Vybrané návrhy analytické části SWOT SURPOL

Silné stránky	Slabé stránky
Solidní zásoby i produkce některých nerudních surovin (kaoliny, živce, některé druhy jílů, křemenné písky) a zejména stavebních surovin	Zdlouhavé povolovací procesy, roztříštěnost surovinové legislativy mezi několik ministerstev.
Solidní zásoby stavebních surovin.	Bohužel VÝZNAMNÁ ČÁST ZÁSOB JAK NA REZERVNÍCH, TAK I V SOUČASNÉ DOBĚ NA ROZTĚŽENÝCH LOŽISKÁCH JE VÁZÁNA NEPŘEKROČITELNÝMI LIMITY – ZEJMÉNA zákonnými ÚZEMNĚ-EKOLOGICKÝMI LIMITY – OCHRANA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ (ochrana kvalitní půdy, zdrojů podzemních vod, maloplošných chráněných území, CHKO, … dopravní nepřístupnost apod.). Nedostatek nových technických průzkumných prací, zejména vrtů, na řadě perspektivních lokalit; významná část hodnocení je stále založena na historických datech. Nevznikají nová data ověření kvality a kvantity suroviny apod.
Podpora tvorby a periodické Aktualizace regionálních surovinových koncepcí na krajské úrovni podle certifikované metodiky MPO.	Regionální surovinové koncepce detailně rozpracovávají státní surovinovou politiku do podmínek krajů, přičemž státní surovinová politika by měla být pro ně závazným rámcem. Nedostatečné ukotvení regionálních surovinových koncepcí v právním řádu. Je třeba posílit váhu regionálních surovinových koncepcí s odkazem na Státní surovinovou politiku a jejich vztah k územně plánovací dokumentaci (ÚPD)
Vzrůstající hospodářský význam ložisek nevyhrazeného nerostu (nevýhradní ložiska).	S ohledem na ubývající množinu rezervních výhradních ložisek stavebních surovin je nezbytné se zabývat legislativními změnami k podpoře jejich využití a posílit hospodářský význam nevýhradních ložisek s nutností

	implementace do územně plánovací dokumentace (ÚPD).
Existence známých ložisek, prognózních zdrojů a mineralizovaných oblastí s potenciálem kritických a strategických surovin.	Nedostatečná a dlouhodobě nestabilní podpora geologického výzkumu, průzkumu a technologií upravitelnosti.

Regionální (krajské) surovinové koncepce/politiky

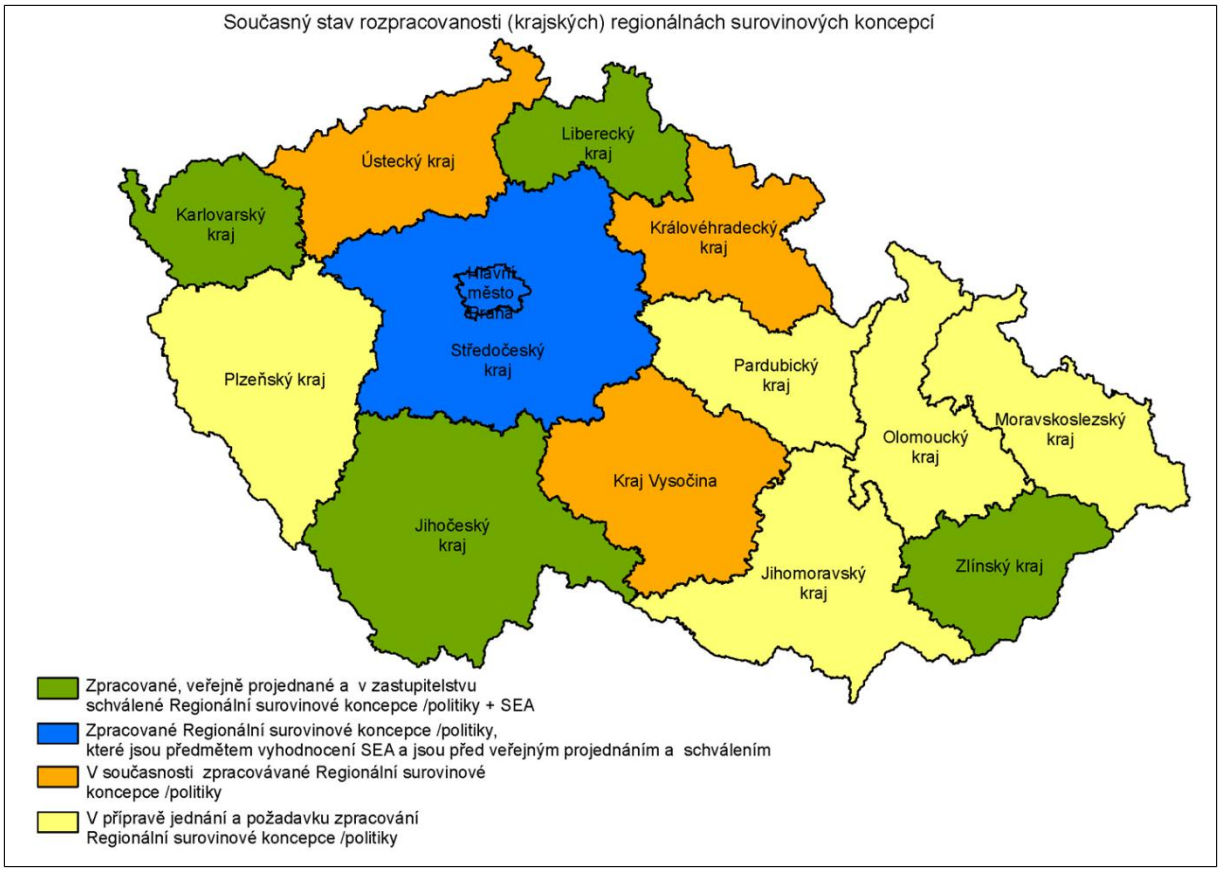
K provedení Surovinové politiky v oblasti nerostných surovin a jejich zdrojů dle horního zákona do konkrétních podmínek jednotlivých krajů **pořizují kraje regionální surovinové koncepce**, které by měly být závazným podkladem pro pořizování územně plánovací dokumentace a pro rozhodování v území. Regionální surovinové koncepce/politiky v její aktuální podobě jsou povahou strategickým dokumentem koordinujícím rozvoj kraje v oblasti využívání zdrojů nerostných surovin a s tím souvisejících oblastí.

Jedná se o základní podkladový materiál pro rozhodovací činnost výkonných orgánů státní správy na krajské úrovni v problematice zajištění dostatečných regionálních zdrojů stavebních surovin a hospodárného využívání surovin celostátního významu při současné snaze o vyšší využití vybraných druhotných surovin.

S ohledem na specifika jednotlivých krajů řeší regionální surovinové koncepce konkrétní dostupnost a využití lokálních zdrojů surovin, místní ekologické aspekty těžby a zpracování surovin a kvalifikovaně upřesňují a periodicky aktualizují současné i budoucí využívání a ochranu surovinových zdrojů se zřetelem na jejich reálné potřeby.

Od doby přípravy realizace projektu TA ČR č. TITMPO0909 pod názvem „Metodika a tvorba standardů tvorby a periodické aktualizace regionálních surovinových koncepcí, modelové řešení dvou zvolených regionů“, (tj. cca od roku 2018/20) je tento koncepční dokument ze strany krajských samospráv stále více žádoucí.

K současnému datu na krajské úrovni zpracovaných 8 krajů (Karlovarský, Středočeský, Území hlavního města Prahy, Liberecký, Jihočeský, Zlínský, rozpracované ve vysokém stupni jsou kraje Vysočina a Královéhradecký). Nově připravovaná je RSP Ústeckého kraje. Do konce roku 2030 se očekává, že se dopracuje zbývajících 5 krajů. Ve všech krajích je nastavená 5letá periodická kompletní aktualizace koncepcí.

Stávající státní surovinová politika, vyplývající z usnesení vlády č. 441 ze dne 14. června 2017, má dle úkolů v ní stanovených systémově navazovat RSP pořizované kraji. Pořizování RSP při respektování základních tezí státní SP ČR, zvl. vycházejících z kapitol 5.2.1 „Regionální surovinové koncepce“, 5.2.3 „Surovinová politika a Politika územního rozvoje“ a 3.2.2 „Záměry v oblasti stavebních surovin“, a výsledků posouzení vlivu koncepce SP ČR na ŽP (SEA).

S ohledem ke specifikům každého kraje RSK řeší zejména:

a) aktuální stav využití a evidence surovinového potenciálu;
b) konkrétní dostupnost a využití lokálních a nadregionálních zdrojů surovin;
c) kvalifikované zdůvodnění hospodářského významu nerostných surovin a jejich zpracovatelského průmyslu, jejich očekávané potřeby pro průmyslový a udržitelný rozvoj a zejména dopravní infrastrukturu;
d) zhodnocení současného stavu a reálně vytěžitelných zásob na území kraje, trendů vývoje těžby a územního rozložení ložisek ve vazbě ke klíčovým investičním záměrům v kraji i za hranicí kraje (veřejně prospěšné stavby regionálního a celostátního významu);
e) efektivní využívání druhotných a doprovodných surovin;
f) posouzení ložisek a zdrojů nerostných surovin z hlediska jejich využitelnosti a významnosti (s regionálním přesahem a s přidanou hodnotou) na základě množství zásob, jejich kvality, dostupnosti a řešitelnosti střetů zájmů;
g) posílení důslednější územní ochrany nerostného bohatství (využívaných a zejména nevyužívaných – rezervních výhradních ložisek nerostných surovin, ložisek nevyhrazeného nerostu a významných prognózních zdrojů) jako celek a neznemožňovat tak jejich budoucí využití, doporučení pro implementaci do ZUR, úzká propojenost s dalšími územními strategiemi na úrovni krajů,
h) definování aktuálních problémů a potřeb surovinových zdrojů, místní ekologické aspekty těžby a zpracování surovin, opatření k eliminaci rizik při jejich využívání NS;
i) doporučení a vize, využívání surovinového potenciálu kraje v dalších letech, návrh opatření pro využívání jednotlivých druhů NS a zajištění ložisek nerostných surovin k uspokojení potřeb kraje do návrhového období 10 let, návrh opatření pro zajištění deficitních surovin;
j) přehled kritérií pro výběr ložisek určených k těžbě – návrh na vymezení ploch pro těžbu nerostů NT (výhradních ložisek a ložisek nevyhrazených nerostů) popř. stanovení územních rezerv a jejich doporučení do ÚPD, zejména ZUR k zajištění surovinové soběstačnosti státu a krajů;
k) vytvářet územní předpoklady pro otvírku nových ložisek nerostných surovin jako náhrady za ložiska postupně dotěžovaná, doporučení pro průzkum nových, perspektivních zdrojů NS využitelných při výstavbě v kraji apod.

Výsledky Aktualizací regionálních surovinových koncepcí ve vybraných krajích (Liberecký, Jihočeský, Karlovarský, Středočeský a ÚHMP a Zlínský a také rozpracované kraje Královéhradecký a Vysočina apod.), které byly zpracované podle certifikované metodiky projektu TA ČR (ID TITSMPO909), následně posouzené SEA, připomínkované a projednané na vybraných ORP, ve výborech a v radě kraje, a následně veřejné projednané a schválené v zastupitelstvu kraje byly jedním z klíčových podkladů při tvorbě Studie výběru ložisek stavebních surovin pro jejich určení ložisky strategického významu s podrobným odůvodněním ve smyslu liniového zákona č. 416/2009 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

Regionální surovinové koncepce/politiky podávají přehled všech ložisek a zdrojů nerostných surovin, včetně disponibilních zásob a navrhují opatření a zásady pro jejich využívání ve středně dlouhém časovém horizontu do 10 let. Zpracování regionální (krajské) surovinové koncepce se významně týká předpokládaných a zjištěných surovinových zdrojů, rovněž nově ověřených ložisek, schválených, registrovaných prognózních a nebilancovaných zdrojů a ostatních evidovaných zdrojů. Prioritní jsou výhradní ložiska i ložiska nevyhrazeného nerostu a jejich vzrůstající hospodářský význam a tím jejich nezbytná implementace do ÚPD.

Nejedná se o koncepci hromadného/masivního otvírání a exploataci ložisek nerostných surovin, nýbrž o komplexní zhodnocení hospodářského významu surovinového potenciálu v kraji s návrhem a doporučením pro zahájení otvírek nových ložisek za postupně dotěžovaná, či ukončená. Koncepce neřeší detailně konkrétní postup otvírky ložisek, vymezuje a doporučuje plochy ložiskového území (bez ohledu výhradnosti) pro budoucí využití, slouží jako podklad pro jejich územní ochranu, proti znemožnění nebo ztížení jejich budoucího dobývání.

Periodická aktualizace surovinových koncepcí (tj. do 5 let) představuje jednu z hlavních podmínek využitelnosti regionálních surovinových koncepcí ve střednědobém horizontu.

Regionální surovinové koncepce po podrobném vyhodnocení a připomínkování koncepce SEA, veřejném projednání a následném přijetí v zastupitelstvu kraje jsou významným podkladem pro pořizování územně plánovací dokumentace (zejména ZUR) a pro rozhodování v území, prováděcím nástrojem RSK je územní plánování (primární nerostné suroviny) a plány odpadového hospodářství kraje (druhotné suroviny) na úrovni a v rozsahu kompetencí krajských samospráv.

Regionální surovinové politiky jako jeden z koncepčních materiálů kraje schvaluje zastupitelstvo příslušného kraje v souladu s ustanovením § 35 odst. 2 písm. d) zák. č. 129/2000 Sb., o krajích, a to po vypořádání připomínek vzešlých ze schvalovacího procesu SEA podle zákona č. 100/2001 Sb., ve znění pozdějších předpisů, projednání ve výborech (ŽP a Regionálního rozvoje) v Radě kraje a po veřejném projednání koncepce RSP a SEA.

S ohledem na nedostatečné ukotvení regionálních surovinových koncepcí v právním řádu by případnou závaznost vůči zásadám územního rozvoje šlo snad dovozovat prostřednictvím podobnosti s územně analytickými podklady, nicméně k tomuto rovněž neexistuje judikatura, která by daný problém řešila. Státní surovinová politika je pro RSK závazným právním rámcem. Aktuálně připravovaná aktualizace státní surovinové politiky se bude snažit do budoucna řešit „závaznost" regionálních surovinových koncepcí/politik, v lepším případě jejich jednoznačnější právní zakotvení.

Pokračování výběru ložisek stavebních surovin (SK, SP) strategického významu

Vláda ČR na základě svého usnesení ze dne 15. října 2025 č. 769, k nařízení vlády č. 435/2025 Sb., o stanovení některých výhradních ložisek stavebního kamene ložisky strategického významu, schválila na území ČR 29 výhradních ložisek stavebního kamene za ložiska strategického významu a na základě svého usnesení ze dne 15. října 2025 č. 768 k nařízení vlády č. 434/2025 Sb., o stanovení některých výhradních ložisek štěrkopísku ložisky strategického významu, schválila na území ČR 18 výhradních ložisek štěrkopísků za ložiska strategického významu. Obě nařízení nabyla účinnosti dnem 1. listopadu 2025. Cílem je alespoň částečně předejít nedostatku kameniva a zajistit surovinovou bezpečnost ČR. K vydání nařízení vlády byla vláda ČR zmocněna na základě § 6a odst. 2 zákona č. 44/1988 Sb., o ochraně a využití nerostného bohatství (horní zákon), ve znění zákona č. 465/2023 Sb. Výběr stanovení 18 výhradních ložisek štěrkopísku ložisky strategického významu se nachází v 8 krajích a výběr stanovení 29 ložisek stavebního kamene ložisky strategického významu se nachází v 11 krajích.

Výchozí informace o stavu disponibilních zásob a možných dodávek stavebního kameniva a štěrkopísků vychází z odborných podkladových studií a jejich doplňků (I. a II. etapa „Studie dostupnosti kameniva pro plánované stavby dálnic a silnic I. třídy a železniční infrastruktury a Aktualizace analýzy disponibilních zdrojů těženého drceného kameniva s ohledem na procentuální podíly rozpadu jednotlivých frakcí na území jednotlivých krajů ČR), které byly zpracovány v letech 2022 až 2025 konsorciem Těžební unie, České geologické služby a Sdružení pro výstavbu silnic pro Ředitelství silnic a dálnic ČR, s.o. (ŘSD) a Správu železnic s.o. (SŽ). Výše uvedené studie ve svých závěrech vychází ze statisticky vypočteného množství těženého a drceného kameniva, potřebného pro vymezený okruh silničních a železničních staveb, realizovaných ŘSD do roku 2028 a SŽ do roku 2035, v ojedinělých případech do roku 2040. Závěry a doporučení byly jedním z argumentů při přípravě novelizace liniového zákona č. 465/2023 Sb., ve vazbě na zajištění stavebních surovin pro připravované projekty rozvoje dopravní infrastruktury.

Zúžený výběr výhradních ložisek strategického významu pro využití především pro významné liniové stavby vychází ze „Studie výběru ložisek stavebních surovin pro jejich určení ložisky strategického významu s podrobným odůvodněním ve smyslu liniového zákona č. 416/2009 Sb., ve znění pozdějších předpisů" (dále jen Studie výběru strategických ložisek), jejímž zadavatelem bylo MŽP v součinnosti s MPO. Zadání Studie výběru strategických ložisek byla rovněž podpořená Ministerstvem dopravy ČR. Finální Studie výběru strategických ložisek, včetně mapových a tabulkových příloh byla na MPO předaná v červnu 2025. S ohledem na závěry a doporučení stávající „Studie výběru strategických ložisek" vyplývá, že Vládou ČR schválený výběr ložisek stavebních surovin strategického významu je v různém stupni využití a přípravy. **Tato ložiska svými disponibilními zásobami a kvalitou suroviny pokrývají s ohledem na doposud vymezený okruh silničních a železničních staveb, realizovaných ŘSD do roku 2028 a SŽ do roku 2035 a zpracované výsledky a závěry výše uvedených studií max. 40 % až 50 % potřeb materiálu pro dopravní infrastrukturu na území ČR**. Z provedené analýzy konkrétní situace v jednotlivých krajích je zřejmé, že současný schválený výběr ložisek strategického významu nebude do budoucna případě naplňovat potřeby stavebních surovin pro realizaci dlouhodobých záměrů, a to nejen v oblasti zajištění strategických staveb, ale i pokrytí potřeb pro další rozvoj stavebnictví v celé šíři oboru. **To tedy neznamená, že se jedná o uzavřený výběr ložisek stavebních surovin a nebylo možné další ložiska stavebních surovin prohlásit za strategická**. Rovněž s ohledem na budoucí vývoj je zřejmé, že nejen budování infrastruktury, ale i nutné posílení energetické nezávislosti bude vyžadovat budování nových energetických zdrojů, které by měly být budovány na bázi jaderné energetiky. Ze zkušenosti z výstavby těchto energetických zdrojů je jednoznačné, že tyto akce budou vyžadovat velké množství stavebních surovin.

V provedené analýze stávající bilance zásob stavebního kameniva a štěrkopísků (k 1.1. 2024) je kalkulováno pouze s potřebou na stavby silnic a dálnic do roku 2028, konvenčních tratí a VRT do období 2035–2040 a není kalkulováno se spotřebou surovin pro realizaci dalších jak dopravních staveb nižších tříd, tak i energetických staveb, developerských projektů, bytové a komunální výstavby, průmyslové výstavby a provádění údržby a oprav existujících staveb, případně běžnou spotřebou realizovanou fyzickými a právnickými osobami pro drobné stavby.

Rovněž řada staveb (zejména zajištění potřeb výstavby VRT) bude zahájena od roku 2028 do roku 2040, nemusí mít garantované potřebné objemy frakcí 32/63 mm třídy B0, BI, BII přírodního kameniva pro vrstvy železničního svršku a také větší část objemů frakce 0/32 kv, 0/63 kv, 0/90 kv mm pro konstrukční vrstvy tělesa železničního spodku. Rovněž nedostatkové mohou klíčové frakce těženého a drceného kameniva pro stavby silnic a dálnic, do obaloven a betonáren (ŘSD) ve výhledu pro roky 2030–2040. Zejména se bude jednat o nedostatek kvalitního hrubého drceného kameniva do asfaltových směsí a do betonů, nedostatek vhodné frakce 0/4, 2/4, 4/8 a 8/16, 8/11, 8/16, 11/22 mm.

Při pohledu na výsledky provedené komplexní analýzy bilance spotřeby jak těženého, tak i drceného kameniva pro plánované silniční, dálniční a zejména železniční stavby (vysokorychlostní tratě, konvenční tratě, modernizace, rekonstrukce a zkapacitnění železničních tratí, včetně výstavby terminálů, přivaděčů a rekonstrukcí nádraží, apod.), kde byla provedena modelace spotřeby za současných (aktuálních k 1. 1. 2024) vykazovaných objemů disponibilních zásob, je nutno si uvědomit, že do doby zahájení realizace klíčových staveb budou skutečná disponibilní množství suroviny významně snížena díky spotřebě pro další stavby regionálního a celostátního významu (developerské projekty, bytová výstavba, výstavba modulárních a dostavba jaderných elektráren, včetně přivaděčů k nim, apod.). Zejména setrvale znepokojivá situace je v zajištění potřeb výstavby vysokorychlostních tratí, kde se jeví jako reálná skutečnost, že většina staveb, které budou zahájeny od roku 2028 do roku 2040, nemusí mít garantované potřebné objemy klíčových frakcí třídy B0, BI přírodního kameniva pro vrstvy železničního svršku a také větší část objemů frakce pro konstrukční vrstvy tělesa železničního spodku.

Z tohoto pohledu je nutno první návrh na stanovení strategických ložisek považovat pouze za první etapu započatého procesu. Předpokladem v návazné finální etapě výběru dalších vhodných ložisek pro jejich určení ložisky strategického významu je dořešit dlouhodobé potřeby surovin v jednotlivých krajích a aktuální vyhodnocení stavu dostupnosti surovin pro dopravní strategické stavby a případně další regionální výstavbu. Dostupnost využívaných zásob v čase je „omezována“ i charakteristickou dlouhodobostí záměrů těžby, kdy dle zákona č. 100/2001 Sb. jsou tyto záměry posuzovány na časově omezenou dobu a po uplynutí času je opětovně vyžadováno posouzení záměru (EIA) bez ohledu na skutečnost, že záměr nebyl dokončen a ložisko vykazuje těžitelné zásoby, jež jsou nezbytné pro zásobování ČR stavebním kamenivem (případně štěrkopísky). **Kapacity a kvality výstupních frakcí z jednotlivých provozoven je třeba rovněž verifikovat. Je zapotřebí provést GIS analýzu disponibilních zdrojů těženého a drceného kameniva a nasimulovat algoritmus zásobování na plánované stavby i na větší dovozové vzdálenosti než na 35–40 km, tj. max. do vzdálenosti 80–100 km.**

Nadstavbou této finální etapy výběru dalších vhodných ložisek stavebních surovin pro jejich určení ložisky strategického významu by měla být i inventarizace opuštěných těžeben a potenciál jejich využití pro ukládání a zpracování hotových výrobků těženého a drceného kameniva, popř. inertních a jiných druhů odpadů (výkopových zemin a kamení), popř. pro sanaci trasových koridorů, a to na území v blízkosti výstavby VRT a významných konvenčních tratí. Vyhodnocení by se týkalo vhodných skládkových ploch v geologicky, hydrogeologicky, ekologicky a morfologicky vhodných plochách a v těžebnách po historické těžbě nerostných surovin (zejména cihlářských surovin a stavebního kamene).

V první etapě výběru ložisek štěrkopísků a stavebního kamene strategického významu ve smyslu § 6a zákona č. 44/1988 Sb., o ochraně a využití nerostného bohatství (horní zákon), je navrženo celkem 17 ložisek štěrkopísků a 30 ložisek stavebního kamene. Zúžený výběr vychází z geologické stavby území ve vazbě na místo nejblíže situované realizace plánovaných akcí výstavby dopravní infrastruktury. Jejich lokalizace je ovšem v některých krajích nerovnoměrná, dána geomorfologicko-geologickými a zejména geologicko-ložiskovými poměry. Dokončení výběru ložisek stavebních surovin pro jejich určení ložisky strategického významu je prozíravým krokem, který pomůže v max. míře zajistit stabilní, kvalitní a ekonomicky dostupné dodávky kameniva, posílí surovinovou soběstačnost, surovinovou bezpečnost a vytvoří nezbytný základ pro úspěšnou realizaci klíčových veřejných staveb financovaných z národních i evropských zdrojů. Plánované stavby vyžadují vzhledem k plnění norem ČSN EN čím dál kvalitnější těžené a drcené kamenivo, které na trhu ubývá. Jen s použitím kvalitního drceného a těženého kameniva vybudovaná silniční a železniční infrastruktura může být bezpečná, mechanicky odolná a trvanlivá.

Po dokončení této fáze výběru výhradních ložisek stavebních surovin pro jejich určení ložisky strategického významu bude pro zajištění surovinové a energetické soběstačnosti ČR v oblasti stavebních surovin se zabývat i rezervními ložisky nevyhrazeného nerostu, jejichž právní úprava je zásadně odlišná od právní úpravy ložisek výhradních. S ohledem na ubývající množinu rezervních výhradních ložisek nevyhrazeného nerostu se mnohdy jedná o ložiska kvantitativně a kvalitativně pro trh velmi významná, a proto do budoucna bude nezbytné se zabývat i případnými legislativními změnami k podpoře jejich využití. **Některá rezervní ložiska nevyhrazeného nerostu s vyřešenými majetkoprávními střety, ověřená podrobným geologickým průzkumem s vykazovanými velmi kvalitními a vysokými objemy zásob, jsou mnohdy z územně ekologických hledisek přijatelnější**. Mělo by tak být nyní otázkou, zda by v § 3 odst. 3 horního zákona, který nevyhrazené nerosty stavebního kamene a štěrkopísku zahrnul do kritických nerostů měla

zůstávat vedlejší věta: „… nachází-li se tyto nevyhrazené nerosty na ložiskách, které se považují za výhradní.“ Je totiž relevantnější, zda se potřebný stavební kámen či štěrkopísek nachází v ložisku, které má pro strategické stavby kvantitativně a kvalitativně vhodnější nerost, zda je dostupnější z hlediska vzdálenosti a zda má vyřešené střety zájmů a střety s jinými veřejnými zájmy, než zda se nachází v ložisku výhradním či ložisku nevyhrazeného nerostu.

ČGS, Těžební unie, Sdružení pro výstavbu silnic

Datum realizace … předpoklad…rok 2027